

УДК: 636.09.616.993.1:635.5

Криштальська М.О., аспірант©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***МОНІТОРИНГ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЩОДО КИШКОВИХ ІНВАЗІЙ КУРЕЙ ПТАХІВНИЧИХ ГОСПОДАРСТВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

При проведенні паразитологічних досліджень з вивчення епізоотичної ситуації у Львівській області було встановлено, що найбільш розповсюдженими інвазіями серед курей є аскаридіоз, гетеракоз та еймеріоз, які зустрічаються у вигляді моно- та мікстинвазій.

Ключові слова: *гельмінти, аскаридіоз, гетеракоз, еймеріоз, інвазія, моніторинг, екстенсивність, інтенсивність.*

Вступ. Птахівництво є однією з найприбутковіших галузей тваринництва і відіграє важливу роль в забезпеченні населення високоякісними продуктами харчування [10]. Воно вигідно відрізняється від інших галузей тваринництва завдяки біологічним особливостям птиці, з урахуванням яких можна регулювати процес її відтворення і отримати більше продукції [1].

Головним завданням птахівництва є подальше збільшення поголів'я птиці м'ясної і яєчної порід, підвищення їх продуктивності і зниження собівартості [2, 3, 4]. Виконання цього завдання, поряд із забезпеченням повноцінного раціону, тісно пов'язане з проведенням ветеринарних заходів щодо ліквідації втрат птиці від різних хвороб, у тому числі і інвазійних [2, 3, 6]. Інвазійні хвороби широко поширені в тих господарствах, де на обмеженій території сконцентровано велика кількість птиці [8]. Багаточисельні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених свідчать, що в окремих системах і органах тваринного організму одночасно може локалізуватися декілька видів паразитів, складових паразитоценозу [9,10]. Найбільш розповсюдженні різні варіанти асоціацій паразитів у кишечнику.

У Львівській області є великі спеціалізовані птахівничі господарства по виробництву племінної птиці, м'яса і яєць. Крім того, значне поголів'я птиці є і в приватному секторі у населення.

Метою наших досліджень було з'ясувати закономірності епізоотичного процесу при моно- та мікстинвазіях у птахівничих господарствах різних форм власності Львівської області при долівковому та клітковому утриманні.

Матеріали та методи. Дослідження курей проводилися протягом 2009 – 2012 рр. у 9 спеціалізованих птахофабриках та приватних господарствах Львівської області з клітковою та долівковою технологією утримання.

© Науковий керівник – д.вет.н., член-кор. НААНУ, академік АН ВО України В.М. Гунчак
Криштальська М. О. 2012

Паразитологічне дослідження проводили на курях 2-10 місячного віку з птахофабрик (2095 проб) та з приватних господарств (1455 проб).

З пташників, де утримувались кури різних вікових груп, нами було відібрано послід з кожної групи, відповідно до методів лабораторно-діагностичних досліджень. Дослідження проводились на кафедрі паразитології та іхтіопатології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. Дослідження проб посліду на наявність яєць нематод та ооцист еймерій проводили за методом Дарлінга [5, 7, 8]. Видову приналежність яєць гельмінтів і найпростіших визначали, використовуючи атлас та визначник [12, 13, 14].

Результати і обговорення. Результати проведених нами паразитологічних досліджень показали поширення кишкових інвазій на птахофабриках та приватних господарствах Львівської області (табл. 1,2). Найпоширенішими гельмінтами в курей є аскаридії і гетеракиси, а також паразитичні найпростіші еймерії, які розповсюджені у вигляді моно- та мікстинвазій.

У господарствах різної форми власності екстенсивність та інтенсивність інвазій була неоднаковою і залежала від способу утримання птиці. З наведених у таблиці 1 даних видно, що екстенсивність інвазії курей *Ascaridia galli* у середньому становила від 5,7 до 13,0 % при інтенсивності інвазії від 4,2 до 11,2 яєць в одному грамі посліду. Серед спеціалізованих птахофабрик ураження аскаридіями курей виявляли у ТзОВ АПФ «Львівська» Буського р-ну, АФ «Беркут» та ТзОВ «Геліус» Дрогобицького р-ну і СВГ «Ясенів» Бродівського р-ну з екстенсивністю інвазії від 1,0 до 1,3 % при інтенсивності інвазії від 1,1 до 1,7 яєць в одному грамі посліду.

Ураження курей *Heterakis gallinarum* у вигляді моноінвазій виявили у ПП «Візенберг» Жовківського р-ну, ФГ «Унія» Городоцького р-ну, АФ «Ватра», АФ «Беркут» та ТзОВ «Геліус» Дрогобицького р-ну і ТзОВ АФ «Загаї» Кам'яно-Бузького р-ну із екстенсивністю інвазії від 0,8 до 2,1 % при середній інтенсивності інвазії від 1,2 до 2,5 яєць в 1 грамі посліду, тоді як у приватних господарствах екстенсивність ураження гетеракисами становила від 5,0 до 10,5 % при інтенсивності інвазії від 3,8 до 9,8 яєць в 1 грамі посліду.

У спеціалізованих птахофабриках ПП «Візенберг» Жовківського р-ну, ФГ «Унія» Городоцького р-ну, АФ «Ватра», ТзОВ «Агро», ТзОВ «Геліус» Дрогобицького р-ну та СВГ «Ясенів» Бродівського р-ну екстенсивність ураження еймеріями становила від 1,5 до 3,2 %, при середній інтенсивності інвазії від 1,9 до 2,7 ооцист в одному грамі посліду. У приватних господарствах епізоотична ситуація щодо еймеріозної інвазії відрізнялась від спеціалізованих птахофабрик, і була вищою. Так, у приватних господарствах екстенсивність ураження курчат еймеріями становила від 10,0 до 17,5 %, при середній інтенсивності інвазії від 8,2 до 15, 1 ооцист в 1 грамі посліду.

Таблиця 1

Епізоотологія кишкових паразитозів курей у Львівській області

№ П/п	Район, господарство	Досліджено проб	Вид інвазії								
			Ascaridia galli			Heterakis gallinarum			Eimeria spp.		
			інвазовано	ЕІ, %	П (середня) екз.	інвазовано	ЕІ, %	П (середня) екз.	інвазовано	ЕІ, %	П (середня) екз.
1.	Жовківський р-н, -ПП «Візенберг»	230	-	-	-	3	1,3	1,8	6	2,6	2,0
	- приватні господарства	240	18	7,5	4,2	12	5,0	3,8	30	12,5	8,2
2.	Городоцький р-н, -ФГ «Унія»	280	-	-	-	8	2,8	2,1	5	1,8	2,0
	- приватні господарства	230	22	9,6	5,7	19	8,3	9,1	28	12,2	12,1
3.	Буський р-н, -ТЗОВ АПФ «Львівська»	250	3	1,2	1,7	-	-	-	-	-	-
	- приватні господарства	200	26	13,0	8,9	21	10,5	9,3	35	17,5	15,1
4.	Дрогобицький р-н, -АФ «Ватра»	220	-	-	-	4	1,8	1,5	7	3,2	2,7
	-ТЗОВ «Агро»	200	-	-	-	-	-	-	3	1,5	1,9
	-АФ «Беркут»	200	2	1,0	1,1	4	2,0	2,5	-	-	-
	-ТЗОВ «Геліус»	235	3	1,3	1,5	2	0,8	1,2	5	2,1	2,4
	- приватні господарства	250	29	11,6	11,2	17	6,8	7,2	25	10,0	12,1
5.	Кам'яно-Бузький р-н, -АФ «Загаї» ТЗОВ	280	-	-	-	5	1,9	1,5	-	-	-
	-приватні господарства	290	34	11,7	11,3	28	9,6	9,8	33	11,4	13,4
6.	Бродівський р-н, -СВГ «Ясенів»	200	2	1,0	1,2	-	-	-	4	2,0	2,4
	- приватні господарства	245	14	5,7	8,4	20	8,2	9,2	26	10,6	11,7
7.	Всього	3550	159	4,5	5,2	142	4	3,6	207	5,8	8,3

При проведенні досліджень у птахівничих господарствах встановили мікстинвазії в курей у таких асоціаціях: аскаридіоз + гетеракоз, аскаридіоз + еймеріоз, аскаридіоз + гетеракоз + еймеріоз. Наведені у таблиці 2 дані свідчать про відносно різну екстенсивність аскаридіозно-гетеракозної поліінвазії курей у різних птахівничих господарствах Львівської області. У результаті досліджень встановлено, що найвища екстенсивність аскаридіозно-гетеракозної поліінвазії була поміж спеціалізованих птахофабриках та становила 10,0 % у СВГ «Ясенів» Бродівського р-ну, а нижча екстенсивність поліінвазії була в ФГ «Унія» Городоцького р-ну, ТЗОВ АПФ «Львівська» Буського р-ну, АФ «Ватра», ТЗОВ «Агро», ТЗОВ «Геліус» Дрогобицького р-ну та ТЗОВ АФ «Загаї» Кам'яно-Бузького р-ну і становила від 1,0 до 4,6 %. У приватних господарствах аскаридіозно-гетеракозна мікстинвазія становила в середньому 12,3 %, що пояснюється можливістю випасання курей на ділянках, де є можливий контакт

зі збудниками інвазійних хвороб, які в свою чергу можуть бути джерелом зараження.

Таблиця 2

Кишкові мікстинвазії курей у Львівській області

№ П/п	Район, господарство	Досліджено проб	Вид поліінвазії					
			аскаридіозно-гетеракозна		аскаридіозно-еймеріозна		аскаридіозно-гетеракозно-еймеріозна	
			інвазовано	ЕІ, %	інвазовано	ЕІ, %	інвазовано	ЕІ, %
1.	Жовківський р-н, -ПП «Візенберг» - приватні господарства	230	-	-	5	2,2	-	-
		240	24	10,0	13	5,4	33	13,7
2.	Городоцький р-н, -ФГ «Унія» - приватні господарства	280	8	2,8	-	-	-	-
		230	26	11,3	24	10,4	27	11,7
3.	Буський р-н, -ТзОВ АПФ «Львівська» - приватні господарства	250	10	4	7	2,8	-	-
		200	22	11,0	35	17,5	20	10,0
4.	Дрогобицький р-н, -АФ «Ватра» -ТзОВ «Агро» -АФ «Беркут» -ТзОВ «Геліус» - приватні господарства	220	4	1,8	8	3,6	4	1,8
		200	2	1,0	-	-	7	3,5
		200	-	-	5	2,5	5	2,5
		235	11	4,6	-	-	8	3,4
		250	35	14,0	28	11,2	25	10,0
5.	Кам'яно-Бузький р-н, -АФ «Загаї» ТзОВ -приватні господарства	280	9	3,2	6	2,1	3	1,1
		290	40	13,8	23	7,9	14	4,8
6.	Бродівський р-н, -СВГ «Ясенів» - приватні господарства	200	20	10,0	3	1,5	4	2,0
		245	32	13	21	8,5	16	6,5
7.	Всього	3550	243	6,8	178	5	166	4,7

При паразитологічному дослідженні курей було встановлено аскаридіозно-еймеріозну поліінвазію. Так, аскаридіозно-еймеріозна поліінвазія у спеціалізованих птахофабриках ПП «Візенберг» Жовківського р-ну, ТзОВ АПФ «Львівська» Буського р-ну, АФ «Ватра» та АФ «Беркут» Дрогобицького р-ну, ТзОВ АФ «Загаї» Кам'яно-Бузького р-ну та СВГ «Ясенів» Бродівського р-ну становила від 1,5 до 3,6 %, тоді як у приватних господарствах аскаридіозно-еймеріозна поліінвазія в середньому становила від 5,4 до 17,5 %.

При дослідженні курей було виявлено аскаридіозно-гетеракозно-еймеріозну поліінвазію у спеціалізованих птахофабриках АФ «Ватра», ТзОВ «Агро», АФ «Беркут», ТзОВ «Геліус» Дрогобицького р-ну, ТзОВ АФ «Загаї» Кам'яно-Бузького р-ну та СВГ «Ясенів» Бродівського р-ну із екстенсивністю інвазії від 1,1 до 3,5 %, тоді як у приватних господарствах аскаридіозно-гетеракозно-еймеріозна поліінвазія становила в середньому від 4,8 до 13,7 %.

Висновки: 1. У птахових господарствах Львівської області різних форм власності при вирощуванні птиці виявили ураження *Ascaridia galli* із середньою екстенсивністю інвазії 4,3 %, *Heterakis gallinarum* – 4,0 % та *Eimeria* spp., відповідно, 8,3 %.

2. Аскаридії переважають у всіх комбінаціях компонентів паразитоценозів. Серед курей варіанти асоціації паразитів *Ascaridia galli* + *Heterakis gallinarum* були з екстенсивністю інвазії 6,8 %, при *Ascaridia galli* + *Eimeria* spp. – 5,0 % та *Ascaridia galli* + *Heterakis gallinarum* + *Eimeria* spp., відповідно, 4,7 %.

3. У спеціалізованих птахофабриках та приватних господарствах з вирощування курей екстенсивність та інтенсивність моно- та мікстинвазій залежить від способу утримання та технології ведення птахівництва.

Література

1. Богач М.В., Березовський А.В., Тараненко І.Л. Інвазійні хвороби свійської птиці: навчальний посібник. — К.: Ветінформ, 2007. — 224 с.

2. Mazurkiewicz M. Choroby drobiu. — Wrocław: Wydawnictwo Akademii Rolniczej we Wrocławiu, 2005. — 788 p.

3. Parasitic Diseases of Wild Birds // C.T. Atkinson, D.B. Hunter, Nancy J. Thomas, D. Bruce Hunter. — USA: Publishing Wiley-Blackwell, 2008. — 595 p.

4. Епізоотичний стан птахівництва в Україні / Вержиховський О., Колос Ю.,

Титаренко В., Стець В. // Ветеринарна медицина України. — 2007. — № 6. — С. 8—10.

5. Котельников Г. А. Гельминтологические исследования животных и окружающей среды: Справочник. — М.: Колос, 1984. — 152 с.

6. Люлін П. В.. Деякі питання епізоотології еймеріозно-нематодозних інвазій шлунково кишкового тракту курей // Ветеринарна медицина: Міжвід. темат. наук. зб. — Харків, 2003. — № 81. — С. 202—204.

7. Секретарюк К. В., Сварчевський О. А., Тафійчук Р. І. Гельмінтологічні дослідження тварин і навколишнього середовища у ветеринарній медицині. — Львів: Сполом, 2005. — 107 с.

8. Юськів І. Д. Ветеринарна протозоологія. — Львів: Каменярь, 1997 — 142 с.

9. Fitzgerald P.R. The economic impact of coccidiosis in domestic animals // Adv. Vet. Sci and Comparative. — 1980. — Vol. 24. — P. 121—143.

10. Yamet N. Josse J., Robin B. et. al. An epidemiological investigation into coccidiosis and drug resistance in chickens // World's Poultry Sc. J. — 1985. — Т. 41, № 3. — P. 210—213.

11. Rochette F. Industrial deworming for broiler and layer flocks // Poultry. — 1988. — Т. 4, № 2. — P. 42—43.

12. Петроченко В.И., Котельников Г.А. Гельминтозы птиц. — М.: Колос, 1976. — 352 с.

13. Дифференциальная диагностика гельминтозов по морфологической структуре яиц и личинок возбудителей: Атлас / Под ред. А.А.Черепанова. — М.: Колос, 1999. — 76 с.

14. Определитель паразитических простейших / М. В. Крылов . — СПб.: Наука (Зоологический ин-т РАН), 1996. — 602 с

Summary

In the process of researches, aiming at examining of epizootic situation in Lviv region, it was found that the most common infestations among chickens is ascariasis, heterosis and eimeriosis that occur in the form of mono-and mixtinvasion

Рецензент – д.вет.н., професор Юськів І.Д.